

Falu Frigymnasium AB
info@falufri.se
Rektor
maria.pettersson@falufri.se

Återkoppling

efter kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisning
på Falu Frigymnasium med Falu Frigymnasium AB som
huvudman.

Inledning

I denna skriftliga återkoppling presenteras de enkätresultat och utvecklingsområden som Skolinspektionen bedömer är relevanta för Falu Frigymnasiums arbete med sex- och samlevnadsundervisningen. Denna återkoppling syftar till att vara ett stöd för hur skolan kan utveckla sitt arbete vad gäller rektorns styrning och undervisningens genomförande.

Ett flertal bestämmelser i skollagen relaterar till sex- och samlevnadsundervisningen, till exempel syftet med utbildningen (1 kap. 4 § och 5 §), ledningen av utbildning (2 kap. 9 §), reglerna om systematiskt kvalitetsarbete (4 kap.), kompetensutvecklingsbestämmelsen (2 kap. 34 §) och elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete (2 kap. 25 §). Dessutom har rektorn enligt läroplanerna ett särskilt ansvar för sex och samlevnad som ämnesövergripande kunskapsområde (SKOLFS 2011:144, avsnitt 2.6)

Återkopplingen grundar sig på en webbenkät till rektor och lärare samt ett verksamhetsbesök där Skolinspektionen genomförde dokumentstudier och intervjuer med rektor, lärare, elevhälsans personal. Intervjuer genomfördes också med elever i årskurserna 2 och 3 på vård- och omsorgsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet och humanistiska programmet. Intervjuerna genomfördes den 13-14 september 2017 av utredarna Agneta Kenneberg och Johanna Davidson.

Fakta om Falu Frigymnasium

Falu Frigymnasium är en gymnasieskola med enskild huvudman som är belägen i Falu kommun. Skolans aktieägare består av rektor, ekonomichef, skolsköterska, koordinator och sju av lärarna som undervisar på skolan. Styrelsens ordförande är inte aktiv i undervisningen. Skolan bedrivs i centralt belägna lokaler som samnyttjas med andra verksamheter. Elevhälsan består av skolsköterska, kurator, specialpedagog, speciallärare, studie- och yrkesvägledare samt rektor. Skolpsykolog anlitas vid behov.

Enkätresultat

Nedan sammanfattas Falu Frigymnasiets enkätresultat och jämförs med resultaten från den bredare kartläggningen av sex- och samlevnadsundervisningen på 450 slumpmässigt utvalda grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

På Falu Frigymnasium	Kartläggningens resultat
dokumenterar skolan inte sitt arbete med sex- och samlevnadsundervisningen	42 % dokumenterar
har skolan inte kartlagt vem som gör vad i sex- och samlevnadsundervisningen	36 % kartlägger
har skolan inte satt upp mål för arbetet med sex- och samlevnadsundervisningen	25 % sätter upp mål
används elevhälsan i planering av sex- och samlevnadsundervisningen	59 % anger detta
används elevhälsan inte i genomförande av specifika sex- och samlevnadslektioner	45 % använder
används elevhälsan i lärarnas kompetensförsörjning kring sex och samlevnad	45 % anger detta
bedömer 57 % av lärarna att avsatt tid för samverkan räcker i hög utsträckning	24 % anger detta
samtalar 86 % av lärarna med andra lärare om erfarenheter av sex- och samlevnadsundervisningen	62 % anger detta
har lärarnas kompetens inom sex och samlevnad följts upp	22 % anger detta
har lärarna erbjudits kompetensutveckling inom sex och samlevnad	39 % anger detta
anger rektorn att skolan har lärare som är utbildade i hbtq-frågor	58 % anger detta
arbetar 43 % av lärarna med hbtq-frågor i sitt/sina ämnen	36 % anger detta
låter 39 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads innehåll i hög utsträckning	35 % anger detta
låter 43 % av lärarna eleverna påverka sex och samlevnads arbetsmetoder i hög utsträckning	27 % anger detta
låter 86 % av lärarna eleverna tycka till om sex- och samlevnadsundervisningen i hög utsträckning	45 % anger detta
bedömer rektorn att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet på denna skola är hög	51 % anger detta
bedömer 89 % av lärarna att sex- och samlevnadsundervisningens kvalitet är hög	52 % anger detta
Resultaten i tabellen baseras på svar från 300 skolor av 450 slumpmässigt utvalda skolor (67 %) när det gäller rektorsenkäten och svar från 3982 lärare av 8084 registrerade lärare (49 %). Resultaten för Falu Frigymnasium baseras på svar från rektorn i rektorsenkäten och svar från 28 av 30 registrerade lärare (93 %) i lärarenkäten.	

Falu Frigymnasiums arbete med sex- och samlevnadsundervisning

Rektorns ansvar för att skolans sex- och samlevnadsundervisning är av god kvalitet

Skolan har inga uttalade mål för sex- och samlevnadsundervisningen utöver styrdokumentens skrivningar. Rektor informerar dock om att skolan har ett planerat utvecklingsarbete för innevarande läsår men att det ännu inte finns några uttalade mål för det arbetet vid intervjutillfället. Skolan använder ett systematiskt kvalitetsverktyg för uppföljning, analys och utveckling för all undervisning, där också den integrerade sex- och samlevnadsundervisningen ingår. De enskilda inslag av lektioner, dagar eller insatser som genomförts har inte följts upp eller utvärderats systematiskt. Eleverna har dock fått möjlighet att svara på frågan om hur de tyckte att föreläsningen var på en efterföljande lektion.

Rektor beskriver att hen gör en kompetensprofil med all personal men hittills har inte sex och samlevnad funnits med som frågor. Personalen kommer att få kompetensutveckling kring HBTQ-frågor inom det planerade utvecklingsarbetet. Planeringen för arbetet utgår från ett identifierat behov och är också efterfrågat av eleverna. Elever och lärare beskriver att kompetens saknas hos personalen kring aktuella frågor när det gäller exempelvis sexuell identitet och hur man arbetar med ett normkritiskt förhållningssätt. Kompetensutveckling i samtalsmetodik inom sex- och samlevnadsundervisning efterfrågas av lärare.

Efter den faktakontroll av återkopplingen som rektorn har gjort framkommer att planeringen för kompetensutvecklingen är klar. Målsättningen för utbildningsinsatsen är att personalen ska känna till den terminologi som rör HBTQ- frågor, att skolan som organisation ska

utveckla ett normkritiskt förhållningssätt samt att skolan ska hitta uttryckssätt som gör att alla elever känner sig inkluderade oavsett kön, sexuell läggning med mera.

Personalen uppger i intervjun att de har goda förutsättningar för samverkan och erfarenhetsutbyte. Dock har inte planeringstiden använts för att reflektera och planera sex- och samlevnadsundervisningen i högre utsträckning. Skolan har tidigare bjudit in en sexolog som föreläste för ungdomarna och gav dem möjlighet att ställa anonyma frågor med hjälp av SMS. Lärarna uppfattar att det kan vara enklare för eleverna att ställa frågor till en utomstående person än till lärarna.

Elevhälsan har en stödjande funktion för lärarna och det finns förutsättningar och möjligheter till samverkan. Det handlar mer om individuella frågor runt eleverna än att elevhälsan deltar i sex- och samlevnadsundervisningen. Skolsköterskan uppger i intervjun att hon träffar alla elever som börjar på skolan i så kallade enskilda hälsosamtal där sex- och samlevnadsfrågor kommer upp. Elevhälsan deltar i olika nätverk och konferenser utifrån sina olika funktioner och kan vidarebefordra informationen som de tar del av till lärarna. Elevhälsan är tillgänglig för eleverna men elevhälsan berättar att eleverna på olika program gärna vänder sig till olika funktioner. Det framkommer i intervjuerna med eleverna att de känner till att de kan vända sig till elevhälsan om de har funderingar kring sex och samlevnad. Det framkommer också att alla elever inte känner till vem som exempelvis är kurator.

Elevernas möjligheter att utveckla kunskaper inom hela det område som ryms inom begreppet sex- och samlevnad

Under intervjuerna framkommer flera olika exempel på att lärarna integrerar sex- och samlevnadsfrågor i sin ämnesundervisning. Elever och lärare ger exempel på lektioner i svenska när eleverna tillsammans med läraren har diskussioner kring relationer, jämställdhet och normer utifrån läst litteratur. I naturkunskap läser eleverna sexualkunskap, då frågor om sexuell hälsa och ohälsa tas upp. Men också frågor som exempelvis vad är biologiskt, socialt och juridiskt kön? Skolan har vid några tillfällen haft externa besök som bland annat har föreläst om könssjukdomar, preventivmedel och könsidentiteter. Lärare i samhällskunskap, religionskunskap och historia beskriver hur de arbetar med genus och ett normkritiskt förhållningssätt i flera kursmoment.

Sex- och samlevnadsundervisningens innehåll balanserar risker och möjligheter när det gäller sexualitet, relationer och jämställdhet. Det finns inslag som beskriver ett främjande perspektiv som exempelvis jämlika relationer och självkänsla men också risker som eleverna ska undvika som exempelvis oönskade graviditeter och överförbara infektioner.

Enskilda inslag av lektioner, dagar eller insatser kompletterar den kontinuerliga ämnesintegrerade undervisningen. Eleverna berättar om en temadag med ämnet könstypning. Diskussionerna som skedde klassvis utgick från en film och elever fick berätta om egna erfarenheter. Vid ett annat tillfälle bjöd skolsköterskan in en barnmorska från ungdomsmottagningen som föreläste för eleverna om preventivmedel och könssjukdomar.

Eleverna efterfrågar en tydligare fördjupning av undervisningen under och mellan läsåren medan lärarna hänvisar till den progression som sker i det centrala innehållet i kurserna. En lärare berättar om att hen låter eleverna skriva brev om sig själva och får genom dessa information om elevernas förkunskaper och vilka ämnen som eleverna önskar att läraren ska ta upp.

Lärarna kan beskriva olika arbetssätt som de använder beroende på ämnets karaktär. Exempelvis läser eleverna texter som behandlar ämnen inom sex- och samlevnad och sedan diskuteras texterna såväl i mindre grupper som i helklass. De enskilda inslag som förekommer sker i form av föreläsning och eleverna önskar mer och djupare diskussioner i efterföljande uppföljning. Eleverna berättar att de känner sig bekväma att prata om frågor som rör sex- och samlevnad. De berättar vidare att eleverna pratar mycket med varandra och att de vill ha fler fördjupade samtal och möjlighet till reflektion tillsammans med lärarna.

Både elever och lärare tar upp frågan om elevernas delaktighet och inflytande som ett problem. Kursinnehållet är styrande och både elever och lärare hänvisar till vad som står i det centrala innehållet och eleverna tar upp frågan kring betyg och bedömning. En elev uttrycker att det är "kanske ett problem att det mycket handlar om betyg och att lärarna inte vill ta upp något som inte betygsätts".

Utvecklingsområden

I syfte att höja skolans kvalitet i sex- och samlevnadsundervisningen behöver ett utvecklingsarbete genomföras inom följande prioriterade områden:

- Lärarna behöver se till att undervisningen blir mer relevant för eleverna, genom att låta eleverna ha större inflytande på innehållet och att de ges möjlighet till fler samtal och reflektioner kring sex- och samlevnadsfrågor.
- Elevhälsans personal behöver få en ökad medverkan i sex- och samlevnadsundervisningen, genom att rektorn ger personalen ett uttalat ansvar för att både medverka i undervisningen och att stödja lärarna i deras planering av sex- och samlevnadsundervisningen.

Utifrån vad som har framkommit i granskningen av Falu Frigymnasiums arbete med sex- och samlevnadsundervisningen kommer ingen uppföljning att genomföras.

Information om granskningen

Skolinspektionen genomför under hösten 2017 en kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med granskningen är att undersöka om elever får en undervisning i sex och samlevnad av god kvalitet. För att ta ställning till det undersöker granskningen dels hur rektor genom sin styrning skapar förutsättningar för en god undervisning i sex och samlevnad, dels sex- och samlevnadsundervisningens innehåll och genomförande.

Kvalitetsgranskningen kombinerar en bredare kartläggning i form av en enkätstudie av 450 skolor med en närmare granskning av 28 skolor inom aktuella skolformer. Granskningens slutrapport kommer att publiceras våren 2018.

I bedömningen har även Johanna Davidson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Gabriel Brandström
Enhetschef

Agneta Kenneberg
Utredare